

JOSEF OPATRŇY

Válka Mohykánů
SEDMILETÁ VÁLKA
V AMERICE

NAKLADATELSTVÍ LIBRI
PRAHA 2000

© Josef Opatrný, 2000
Illustrations © archiv autora, 2000
Maps © Jiří Hajný, 2000
Odborný recenzent: Svatava Raková, CSc.

ISBN 80-7277-008-X

O b s a h

Úvodem	7
Kořeny	10
Války králů	32
Na západ a do údolí Ohia	85
Braddockovo tažení a opravdová válka	120
Západní pevnosti	160
Obrat	202
Pád Québecu	240
Havana	302
Mír	354
Poznámky	358
Bibliografická poznámka	375
Jmenný rejstřík	379
Portrét autora	386

ÚVODEM

Jedním z velkých konfliktů nejen evropské, ale i světové historie 18. století je tzv. sedmiletá válka. Je považována, nepochybně ve shodě s realitou, za součást širšího střetnutí, které probíhalo už od konce století sedmnáctého mezi dvěma největšími mocnostmi západní Evropy – Francií a Anglií. Obě strany hledaly a nacházely spojence mající přirozeně svoje vlastní zájmy. Od počátku 18. století se tak Starý svět ocitl na prahu série válek, které sice měly někdy alespoň zpočátku formu lokálních konfliktů, rychle však přerůstaly v širší střetnutí, do nichž se zapojovaly další a další země. Válčilo se tak na Pyrenejském poloostrově i ve střední a severní Evropě, kam pochodovaly z východu nebo Skandinávie ruské či švédské oddíly. Válka o dědictví španělské či válka o dědictví rakouské však měly také svoji širší dimenzi.

Anglie, Francie, Španělsko a Portugalsko, v menší míře pak i další mocnosti, ovládaly velká území na americkém kontinentě a důležité strategické body v Africe a Asii. Kolonie představovaly mimořádně důležitou součást ekonomik metropolí a v jistém smyslu i ostatních evropských zemí. Bylo proto logické, že se válečný stav mezi mocnostmi projevoval i za mořem. Vzhledem k operacím v centru tehdejšího dění, tedy na evropském kontinentě, disponovali místokrálové, guvernéri a velitelé vojenských posádek v zámoří jen nepočatnými oddíly, a museli je proto doplňovat z místních zdrojů. V mnoha případech považovali miliční jednotky či pomocné sbory za méněcenné složky svých ozbrojených sil, přesto ale byli nuceni je nakonec nasadit. Často se pak ukázala předpojatost soudů plukovníků a generálů dědičných vojenských dynastií. Evropskými šlechtickými důstojníky podceňování milicionáři někdy rozhodovali o výsledku bitev, což mělo později značné důsledky pro vztah osadníků ke koloniálním úředníkům i metropolní administrativě. V Paříži i Londýně považovali nicméně dlouho evropské válčičtější za hlavní bitevní pole konfliktu, čemuž odpovídaly i výsledky ujednání diplomatů uzavírající jednotlivé kapitoly vleklého soupeření. Vyjednávači v Evropě usilovně dohadovali zejména změny hranic, což vzbouzelo nevoli

amerických kolonistů. Ti dosáhli někdy významných územích či strategických zisků, které se však v paragrafech mírových smluv neobjevovaly, a evropští monarchové vraceli svým korunovaným protivníkům pevnosti, vesnice i území považované jejich zámořskými poddanými za legitimní kořist a záruku dalšího rozvoje osad.

Tato situace trvala až do druhé poloviny 50. let, kdy si jeden z největších britských politiků 18. století William Pitt starší uvědomil význam amerických držav a změnil priority britské vlády. Za bojiště, na němž se rozhodovalo o postavení Británie ve světě, považoval hranici francouzských a britských kolonií v Americe, kam poslal nejlepší královské důstojníky a elitní jednotky. Další vývoj pak ukázal správnost Pittova názoru, což ovšem nic nezměnilo na faktu, že velká část tehdejších politiků Starého světa i pozdějších historiků setrvala, a do značné míry v případě historiků střeoevropských dosud setrává v přesvědčení, podle něhož měly pro další vývoj světa větší význam ty bitvy a události sedmi-leté války, které se odehrály na evropském kontinentě. Tomuto přesvědčení odpovídá ostatně i tradičně používaný název války. Sedm let trval totiž tento patrně rozhodující konflikt 18. století, se vskutku osudovými důsledky pro celou euroamerickou civilizaci, pouze v Evropě. Tam začal podle učebnic dějepisu i klasické odborné literatury v roce 1756, když po tzv. změně aliancí napadla armáda pruského krále Fridricha II. 29. srpna 1756 rakouského spojence Sasko. Tím otevřela řadu bitev ve střední Evropě, na něž reagovaly diplomacie a brzy nato i armády dalších států. Přitom ovšem už v dubnu přenesli Francouzi válku z kolonií do Evropy, když jejich toulonská eskadra vedená La Galissonièrem napadla Minorku a 23. dubna 1756 ohrozila obsazením Port Mahonu Gibraltar. V té době totiž už přinejmenším dva roky bojovali Francouzi s Angličany v Americe, kde se malé francouzské a britské jednotky utkaly v urputném zápase o strategicky a ekonomicky mimořádně důležitou oblast údolí Ohia.¹ Pro Francouze znamenalo údolí most mezi Kanadou a Louisianou, pro Británii a její americké osadníky bránu pro kolonizaci transallegghenského regionu.

Jak američtí Francouzi, tak američtí Britové si uvědomili dřív než korunované hlavy v Evropě význam údolí a zahájili zde válku, jejíž výsledky poznamenaly světové dějiny. Je jen svědectvím neprozíravosti většiny evropských politiků, že nepochopili význam událostí v Americe v jejich širším kontextu. Francie zaplatila svoji chybu ztrátou Kanady už v roce 1763, Británie přišla o své kolonie o několik let později. Španělské jednotky pak musely kontinent

opustit v roce 1826. Netrvalo potom ani sto let a evropský tisk psal o ohrožení pozic Evropy ve světě a o americkém kolosu vynořujícím se nad dvěma oceány. Byly to přitom události na americkém kontinentě, součást oné pro Evropany pouze sedmileté války, které znamenaly první faktické kroky k této kardinální proměně. Je vskutku kuriózní, že o vývoj války v Americe jeví historikové stále relativně malý zájem. Evropané sledují z částečně pochopitelných důvodů především evropská bojiště a diplomatické aktivity.² Pro generace amerických historiků začínaly dějiny jejich země dlouhou dobu až americkou revolucí či válkou za nezávislost. Česká historiografie pak historii amerického kontinentu až na malé výjimky soustavně přehlížela.³ K částečné proměně došlo až v několika posledních desetiletích⁴ a předkládaná publikace je pak prvním pokusem přiblížit českému čtenáři sedmiletou válku v její „americké“ dimenzi na jiné úrovni, než ji ukázal ve svých románech James Fenimore Cooper, překládaný u nás už v 19. století.⁵ Název Cooperova patrně nejslavnějšího díla, Poslední Mohykán, se pak objevuje ve volné variaci v titulu této publikace nakladatelství LIBRI. Chtěl bych poděkovat prvním čtenářům této práce Svatavě Rakové, Markétě Křížové a Karlovi Řezníčkovi, stejně tak jako Pavlovi Mrázkovi a Milanu Svobodovi, kteří pročetli pasáže věnované otázkám výzbroje v případě prvním a uniform v případě druhém. Všem jsem zavázán za připomínky, které posloužily k napravení některých omylů či nepřesných formulací. Za všechny případné chyby, které v knize zůstaly, však nese odpovědnost pouze autor práce.

K O Ř E N Y

Na jaře roku 1493, kdy se po západní Evropě rozšířila zpráva o úspěchu Kolumbovy výpravy, měly korunované hlavy v Paříži i v Londýně o důvod k zamyšlení navíc. Janovský plavec nabízel totiž svůj plán cesty do Asie západním směrem i francouzskému panovníkovi Karlovi VIII. a anglickému králi Jindřichovi VII., aniž by u nich, ostatně stejně jako u dvora v portugalském Lisabonu, našel porozumění a příznivé přijetí. Francouzský i anglický vládce sice hledali způsob, jak chybu napravit, ale ani aktivity Johna Cabota v 90. letech 15. století, ani pokusy Jacquese Cartiera z 30. a 40. let 16. století Anglii a Francii žádné kolonie v Americe nepřinesly. Nejperspektivnější oblasti si dokázaly uhájit pyrenejské monarchie. Své nároky opíraly o papežskou bulu *Inter caetera*, válečné lodi u amerických břehů a řadu pevností na strategických místech kontinentu. Navíc neohrožovaly Španělsko a Portugalsko po větší část 16. století vnitřní rozbroje v takové míře jako Francii a Anglii. Když pak doznala vnitřní situace v obou těchto zemích na konci století podstatných změn, došlo vzápětí k proměnám i v koloniální politice obou nastupujících mocností. Po dlouhém období, kdy se podílely na bohatství Nového světa pouze pirátskými útoky na španělské lodě a přístavy v Americe, obnovily pokusy o vlastní kolonizaci. Počínaly si přitom tak razantně, že na počátku 17. století musel španělský a portugalský král Filip III. rezignovat na politiku svého děda a otce Karla V. a Filipa II. a přiznat i jiným monarchům právo kolonizovat území Ameriky, ovšem jen to, kde dosud pyrenejské státy žádné svoje osady neustavily. Tím přejal starší praxi Portugalců, jejichž panovníci vydávali už v polovině 15. století patenty pro objevitelské plavby s důležitým omezením. Kolonizováno mohlo být jen to území, které nespadlo pod kontrolu křesťanského vládce.

Angličané ovšem začali s kolonizací, či pokusy o ni, ještě dříve, než Španělé přišli se svou novou doktrínou. Za první reálný pokus o založení anglické kolonie v Americe je považována akce Sira Waltera Raleigha. Raleigh pocházel sice z málo významné zemanské rodiny, ale to mu nebránilo ve velmi aktivní účasti na náboženských

a politických konfliktech nejen v Anglii, ale i v západní Evropě a na Atlantiku. V roce 1569 bojoval na straně hugenotů ve Francii a na počátku 80. let proti povstalcům v Irsku, přičemž vždy vystupoval jako nepřítel Španělska, považovaného obecně za ochránce zájmů katolíků v celé západní Evropě. Nakonec získal významné postavení u dvora královny Alžběty, kde prosazoval politiku oslabení španělské námořní moci a obchodu prostřednictvím podloudnictví a pirátských nájezdů do vod španělských kolonií v Novém světě. Na počátku 80. let proto podporoval iniciativu Humphreya Gilberta, plánujícího založení anglické osady na americké půdě, a když se dozvěděl o jejím nezdaru, požádal o přenesení práva „objevovat, zkoumat, nalézat a zabírat takové daleké pohanské a barbarské země, jež nevlastní žádný křesťanský vládce a jež neobývá křesťanský lid“ na svou osobu. Toto právo s titulem guvernéra také obdržel a začal s přípravou expedice, před jejímž vyplutím vyslal ještě dvě průzkumná plavidla. Ta se vrátila do Anglie v polovině září 1584. Zatímco Raleigh dokončoval *Rozpravu o osidlování západu*, v níž uváděl politické, ekonomické, náboženské a sociální důvody pro svůj podnik, shromažďovali jeho společníci finanční prostředky a obstarávali potřebná plavidla. Velitelem flotily o pěti lodích se stal Richard Grenville, který vyplul v dubnu 1585 k Antilám a odtud k severu, kde poblíž mysu Hatteras založili Angličané osadu. Její hlavou a zástupcem guvernéra byl Robert Lane, nucený brzy čelit problémům se zásobováním i s místním obyvatelstvem. Když tedy příplula do blízkosti osady velká flotila Francise Drakea, plenící krátce předtím španělské osady v karibské oblasti, odjeli s ní osadníci v červnu 1586 zpět do Anglie. Raleigh podnikl už v roce 1587 pokus o obnovení osady, ale přicházející válka se Španělskem kolonizačnímu podniku nepřála. Kolonisté, kteří zůstali na pobřeží, během několika let, kdy sem nepřiplula žádná anglická loď, beze stopy zmizeli.¹

První úspěšný anglický kolonizační pokus na americkém kontinentě uskutečnila potom až Virginská společnost. Získala práva kolonizovat část pobřeží Nového světa listinou Jakuba I. a na konci roku 1606 vyslala přes Atlantik tři lodi s kolonisty, kteří založili v květnu 1607 osadu Jamestown na Jamesově řece. Osadníci zápolili zpočátku s velkými potížemi, dosahujícími kritického bodu v zimě 1609–10, po níž zůstalo naživu jen 60 lidí. Rozhodující faktor pro zdar podniku přineslo po roce 1612 pěstování tabáku, v němž našli kolonisté výhodný exportní artikl. Značný význam pak mělo zlepšení vztahů s Indiány² a reformy z let 1618 a 1619 ulehčily novým členům společnosti přístup k půdě a zaručily